

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
közbenső ítélete**

Az ügy száma: Pfv.V.21.631/2018/6.

A tanács tagjai: Dr. Szabó Klára a tanács elnöke, Dr. Madarász Anna
előadó bíró, Dr. Magosi Szilvia bíró

A felperes: felperes neve

A felperes képviselője: Dr. Böröczky Miklós ügyvéd

Az alperes:

Az alperes képviselője: Dr. Nagy Péter Ügyvédi Iroda; ügyintéző:
Dr. Nagy Péter ügyvéd)

A per tárgya: biztosítási szerződés teljesítése

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: alperes

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma: Győri
Ítéltőtábla Pf.III.20.122/2018/10/I.

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma: Veszprémi
Törvényszék 14.P.20.903/2016/83/I.

Rendelkező rész

- A Kúria a jogerős közbenső ítéletet hatályában fenntartja.
- Kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 22.225 (huszonkétezer-kétszázhuszonöt) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

A közbenső ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] A helyrajzi számú, „kivett telephely” megnevezésű, 2140 m² területű ingatlanon mintegy 35-40 évvel ezelőtt a helyi mezőgazdasági termelőszövetkezet csirkenevelés céljából csarnoképületet létesített 650 m² alapterületen. Az ingatlant Á.Z.F.(a továbbiakban: tulajdonos) megvette, tulajdonjogát 2001 januárjában jegyezték be az ingatlan-nyilvántartásba. A tulajdonos a vételkor egyterű csarnoképületben asztalosműhelyt kívánt kialakítani, ennek érdekében belső átalakítási munkákat végzett, és hat egységből álló helyiségcsoportot létesített. Az építésügyi hatóság 2004 augusztusában engedélyezte az épület rendeltetési módjának változtatását. A tulajdonosnak 2009-ben a felperes édesanyja, F.I-né 11.000.000 forint kölcsönt adott. A felperes és édesanyja tulajdonában volt N. Kft. 2009-ben bérleti szerződés

alapján az 1. számú helyiséget birtokba vette, ott a tulajdonos engedélyével építési munkákat végzett, irodát, bemutató termet létesített, kialakította a 183 m² alapterületű készáru raktárt.

[2] 2009. január 9-én a tulajdonos, valamint a felperes édesanyja és a felperes ingatlan használatára, hasznosítására, bérbeadására, használatának átengedésére vonatkozó szerződést kötöttek. Ebben rögzítették, hogy a felperes és az édesanyja a teljes ingatlant meg kívánják vásárolni, aminek akadálya az ingatlanra bejegyzett két jelzálogjog. Emiatt úgy rendelkeztek, hogy a jelzálogjog alapjául szolgáló kölcsöntartozások kiegyenlítése után kötnek adásvételi szerződést. Eddig az időpontig a tulajdonos ötéves időtartamra feljogosította a felperest és az édesanyját az ingatlan használati és hasznosítási, valamint birtoklási jogosultságának gyakorlására azzal, hogy a szerződés az időtartam lejártát követően hat alkalommal, alkalmanként öt évvel a szerződő felek eltérő közös nyilatkozata hiányában meghosszabbodik. A szerződésben rendelkeztek arról is, hogy a felperes és az édesanyja jogosultak a felépítmény helyiségeit használni, hasznosítani, illetve bérletbe, albérletbe, haszonbérbe adni vagy bármilyen jogcímen harmadik személy használatába engedni. A tulajdonos olyan mértékben és időtartamban jogosult a helyiségek használatára és hasznosítására, amilyen mértékben e jogukat a felperes és az édesanyja nem gyakorolják. Az ingatlan állagát érintő felújítási munkálatok, továbbá a rendkívüli javítások és helyreállítások költségei a mindenkorai tulajdonost, az ingatlan használatával, hasznosításával és üzemeltetésével összefüggésben keletkező szokásos, szükséges karbantartási munkálatok az adott helyiség mindenkorai használóját, hasznosítóját, birtoklóját terhelik.

[3] A tulajdonos, valamint a felperes és a felperes édesanyja a 2011. április 29-én megkötött, és az alapterületre kiterjedően 2011. július 7-én módosított haszonélvezeti jogot alapító szerződésben a szerződés mellékletében meghatározott 226 m² alapterületű ingatlanrészre a felperes és édesanyja javára haszonélvezeti jogot alapítottak, ami 1. és 2. számú raktárhelyiségeknek felelt meg.

[4] 2009-ben a felperes a tulajdonos engedélyével a 4. számú helyiségcsoport teljes, az 5. számú helyiségcsoport részbeni, valamint az általa korábban létesített közművek felhasználásával lakás kialakításába kezdett. 2011 közepéig házilagos kivitelezéssel 190 m² alapterületű lakást létesített 5 lakószobával, előtér, kamra, WC, zuhanyzó, konyha, étkező, nappali, szerszámos tároló és kondicionáló szoba helyiségekkel. A felperes a lakás használatát átengedte a tulajdonosnak és családjának. Ezt követően a felperes az asztalosműhelyhez tartozó faanyag raktár és a szomszédos helyiség területén 126 m²-en, az előző lakástól független, azzal csak sarokrészében érintkező, egy szoba, konyha, kamra, WC, zuhanyzó és folyosó helyiségekből álló lakrészt alakított ki, ahol alkalmanként tartózkodott. A lakások létesítésével az

asztalosműhely területe 128 m²-re csökkent, és azt több oldalról is a lakások határolták.

[5] A felperes biztosítási alkusz közreműködésével 2012. január 24-én 2012. július 14-ei kockázatviselési kezdettel ajánlatot tett Otthon Biztosítási Szerződés megkötésére. Az ajánlat szerint a kockázatviselés helye a főépület építési éve 2009., a használat köre „családi ház”. A felperes az ingatlan tulajdoni viszonyaira a „saját” megjelölést használta, ajánlatában a biztosított vagyontárgyak körében a főépület nem vállalkozás célú alapterületét 350 m²-ben, a vállalkozási célú alapterületet 100 m²-ben jelölte meg 71.050.000 és 20.300.000 forint biztosítási összeggel. A háztartási ingóságok 16.800.000 forint, a vállalkozás eszközei 11.000.000 forint biztosítási összegűek voltak. A felperes arról is nyilatkozott, hogy a biztosítani kívánt épület-lakás tartós lakás céljára szolgáló ingatlan, a kockázatviselés helyén pedig vállalkozási tevékenységet folytat, és a vállalkozás eszközeit biztosítja. A biztosítási események között a tűzkár is szerepelt.

[6] Az Otthonbiztosításra vonatkozó szabályzat (a továbbiakban: ÁSZF) 2.1. pontja értelmében a biztosító szolgáltatására – ha a felek ettől eltérően nem rendelkeznek – a biztosított jogosult. A 2.2. pont szerint az alap- és kiegészítő biztosítások biztosított körének meghatározását az egyes feltételek tartalmazzák. Az ÁSZF 16.1. pontja a vagyonbiztosítások körében adja meg a biztosított fogalmát arra az esetre, ha a biztosított vagyontárgy ingatlan. E szerint biztosított a felek között létrejött szerződésben a szerződő által a kötvényben pontos címmel (helyrajzi számmal) megjelölt ingatlan a) tulajdonosa és tulajdonostársa(i), b) bérlője és bérlőtársa(i), c) haszonélvezője, d) valamint az a), b), c) pontban megjelölt biztosítottal a kockázatviselés helyén állandó jelleggel vagyonközösségben, illetve közös háztartásban élő hozzátartozója.

[7] Az alperes 2013. május 13. napján az ajánlatnak megfelelő tartalommal állított ki kötvényt azzal, hogy a kockázatviselés kezdete 2012. július 14-e.

[8] 2015. március 25-én az ingatlanon tüzesemény történt, ennek következtében a csarnoképület szerkezete olyannyira károsodott, hogy újjáépítésre alkalmatlanná vált; megsemmisültek az építményben elhelyezett berendezési, felszerelési tárgyak, munkaeszközök. A tűzvizsgálati eljárás összefoglaló jelentése szerint a tűz az épület hátsó részén, a porelszívó gép környékén keletkezett. Gyújtóforrásként robbanás, öngyulladás, dohányzás, emberi közreműködés kizárható volt, azonban az elektromos energia nem, ugyanis a műhelyben lévő elektromos faipari gépek meghibásodása keletkezési ok lehetett. Nyílt láng használatára nem lehetett következtetni, ugyanakkor ezt mint gyújtóforrást nem lehetett kizárni, miként a technológiai hibát és hőtermelő berendezést sem. Az összefoglaló jelentés értelmében a tűz keletkezési oka nem bizonyítható, ezért az ismeretlen.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

[9] A felperes keresetében 135.650.900 forint biztosítási szolgáltatás, ennek 2015. április 15. napjától számított késedelmi kamata megfizetésére kérte kötelezni az alperest. Az épületkárt 99.300.000 forintban, a bontási munkák ellenértékét 5.826.900 forintban, az ingóságokban keletkezett kárt 30.524.000 forintban jelölte meg. Keresetét a Polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (továbbiakban: régi Ptk.) 536., 548. §-ára alapozta. Előadta, a főépület tulajdoni viszonyait illetően a biztosítási ajánlatban azért a „saját” megjelölést használta, mert a tulajdonossal kötött megállapodása alapján az ingatlant sajátjaként használta, de azon ráépítés jogcímén tulajdonjogot is szerzett.

[10] Az alperes a kereset elutasítását kérte. Elsődlegesen arra hivatkozott, hogy a felperesnek nincs keresetösségi joga, a biztosítási szerződés a régi Ptk. 548. §-ába ütközik, ezért semmis. E jogszabályi rendelkezés szerint vagyonbiztosítási szerződést csak az köthet, aki a vagyontárgy megóvásában érdekelt, vagy aki a szerződést érdekelt javára köti meg, illetve az ÁSZF szerint biztosított kizárólag az ingatlan tulajdonosa, bérelője vagy hasznélvezője lehet. A felperes nem tulajdonos, a tulajdonossal megkötött szerződése nem bérleti szerződés, és csak olyan ingatlanrész vonatkozásában hasznélvező, amelyet nem kívánt biztosítani. Másodlagosan megtévesztésre alapított érvénytelenségi kifogása folytán kérte a keresetet elutasítani. A biztosítási ajánlaton a felperes nem a valóságnak megfelelően nyilatkozott, ezzel a kockázatelbírálás körében megtévesztette. Az ingatlan nem családi ház, hanem ipari létesítmény, ahol kiemelten tűzveszélyes tevékenységet is folytató vállalkozások működtek. A felperes nem volt a biztosítani kívánt ingatlan tulajdonosa, vállalkozási tevékenységet nem végzett. A létesítmény nem rendelkezik sem építési, sem használatbavételi engedéllyel. A valóságnak megfelelő adatközlés esetén egyedi kockázatelbírálást végzett volna, tudomást szerezhetett volna arról, hogy a felperes gazdasági épületet kíván biztosítani, amely esetben az ajánlatot elutasította volna. Hivatkozott arra is, hogy a felperes a biztosítás elvállalása szempontjából valamennyi lényeges körülmény kapcsán a valóságtól eltérő adatokat közölt, így megsértette a régi Ptk. 540. § (1) és (3) bekezdését.

Az első- és másodfokú ítélet

[11] Az elsőfokú bíróság rész- és közbenső ítéletével a felperesnek az ingatlanban bekövetkezett kár és a helyreállítás költségének megtérítése iránti keresetét elutasította. Megállapította, hogy az alperes helytállási kötelezettsége a 2015. március 25. napján a helyrajzi számú ingatlanon bekövetkezett káresemény következtében a háztartási ingóságok és a vállalkozási eszközök megtérítésére

kiterjedően az kötvényszámú biztosítási szerződés alapján fennáll.

[12] Ítélete jogi indokolásában rámutatott, hogy a biztosítási szerződés megkötésének és a kockázatviselés hatályba lépésének időpontjára tekintettel a régi Ptk. rendelkezéseit, és ezen belül az 536. §-át, 537. § (1), 538. § (1) bekezdését, 548. §-át kell alkalmazni. A felek között e rendelkezésekkel összhangban vagyonbiztosítási szerződés jött létre a felperes írásbeli ajánlata alapján, azzal egyező tartalommal. Az alperes a kötvényt kiállította 2012. július 14-i kockázatviselési kezdettel. A felperes nyilatkozata folytán a biztosítási szerződés részévé vált az ÁSZF. Ennek 19.1. pontja a biztosítási események között sorolja fel a tűzkárt, és az nem volt vitás, hogy az alperes kockázatviselésének a tartama alatt ez a biztosítási esemény bekövetkezett.

[13] Az alperes elsődleges védekezésében a biztosítási érdek hiánya miatt a szerződés semmisségére hivatkozott. A biztosítási szerződés az elsőfokú bíróság szerint nem ütközik a régi Ptk. 548. §-ába, így az alperes semmisségi kifogását megalapozatlannak találta.

[14] Ettől független kérdésnek minősítette, hogy a felperes a biztosított ingatlan vonatkozásában nem került biztosított pozícióba. Biztosított csak az ÁSZF-ben meghatározott személy lehet. Az ingatlan-nyilvántartás közhiteles jellegéből (az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény 5. § (1) bekezdése) következően a felperes a vagyonbiztosítási szerződés kapcsán eredményesen nem hivatkozhat ingatlan-nyilvántartáson kívüli tulajdonszerzésére. Az elsőfokú bíróság közömbösnek minősítette, hogy a felperesnek milyen igénye keletkezhetett a tulajdonossal szemben, mint ahogy azt is, hogy a szerződési ajánlat elkészítésekor milyen megfontolások alapján választotta a „saját” megnevezést. Az ÁSZF szerint biztosítotttnak minősül a bérlő is, de a tulajdonos és a felperes között létrejött ingatlan használatára vonatkozó megállapodás nem bérleti szerződés. A felperes nem hivatkozhat a haszonélvezeti jogára sem, mert a haszonélvezeti joga olyan helyiségekre terjedt ki, amelyekre nem kívánt biztosítást kötni.

[15] Az ÁSZF - miként a régi Ptk. 536. § (1) bekezdése is - akként rendelkezik, hogy a biztosítási összeget a biztosított részére kell megfizetni. Ebből következően a felperes mint szerződő fél ezt az összeget a saját maga számára nem követelheti.

[16] A biztosítási szerződés az ingóságok körében a háztartási és a vállalkozási vagyonrész biztosítására terjedt ki. A biztosított ingóságokat a felperesi ajánlattal egyezően az alperes által kiállított kötvény is a felperes tulajdonaként jelölte meg. Az ingók esetében a felperes mint tulajdonos érdekelt volt a vagyontárgy megóvásában. A szerződést saját javára megkötötte, biztosított pozíciója is megállapítható a régi Ptk. 548. § rendelkezése alapján.

[17] A régi Ptk. 210. § (1), (4) bekezdése szerinti megtámadási okot az elsőfokú bíróság az 540. § (1) és (3) bekezdésével összefüggésben vizsgálta. Azokban az esetekben, amikor a szerződés érvénytelenségének ténybeli alapja a biztosítás elvállalása szempontjából lényeges körülmény elhallgatása vagy téves közlése, a régi Ptk. 540. § (1) és (3) bekezdésének speciális szabályai megelőzik, de nem zárják ki a régi Ptk. 210. §-ában foglalt általános szabályok alkalmazását. Az elsőfokú bíróság azt vizsgálta, hogy volt-e a felperes részéről olyan szándékos magatartás, amely az alperes tévedésének előidézésére alkalmas volt. A felperes ajánlatában a családi ház megjelölést használta. A családi ház fogalmát sem a biztosítási szerződés, sem pedig az alperes által kiadott ÁSZF nem határozza meg, jóllehet a kockázatviselés helye körében ezt a fogalmat alkalmazta. A családi ház lakóépület, ami lakást és a hozzá tartozó kiszolgáló helyiségeket foglalja magába. A mindennapi életben használt családi ház fogalom olyan szabadon álló lakóépület, amelynek minden oldalát annak az ingatlannak a be nem épített része veszi körül, amelyen a családi házat létesítették. A biztosítási szerződés szempontjából a családi ház és a lakás között nincs lényegi eltérés. Abból a szempontból tehát, hogy a felperes a családi ház megjelölést használta, de valójában az általa kialakított lakást kívánta biztosítani, lényeges körülmény tekintetében nem tévesztette meg az alperest.

[18] Annyiban volt helytálló az alperes hivatkozása, hogy a biztosítani kívánt lakás nem lakóépületben helyezkedik el. Az elsőfokú bíróság szerint aggálymentesen megállapítható, hogy az ingatlanon nem lakóépület, hanem ipari, kereskedelmi célokat szolgáló felépítmény létesült. A lakás kialakításával az ingatlanon elhelyezett építmény elsődlegesen funkciója nem változott meg, ezáltal nem vált családi házzá vagy lakássá, azonban a felperes által használt lakóépületre vonatkozó megjelölés nem tekinthető részéről olyan szándékos magatartásnak, ami az alperes tévedésének az előidézésére alkalmas lett volna.

[19] Az alperes hivatkozott arra is, hogy ha a felperes nem a családi ház vagy a lakás megjelölést használja, hanem a főépület használati körének megjelölésénél az egyéb kategóriát, úgy a háztartási ingóságok és a vállalkozás eszközeinek az értéke alapján csak a helyszíni kockázatfelmérést követően történhetett volna meg a biztosítási ajánlat mérlegelése. Ezáltal felismerhető lett volna, hogy a felperes gazdasági épületet kíván biztosítani, ami az ajánlat elutasítására vezetett volna. A régi Ptk. 210. § (1) bekezdésén alapuló érvénytelenségi ok szempontjából az elsőfokú bíróság annak tulajdonított jelentőséget, hogy a felperes lakhatás céljára szolgáló épületrészt, és nem magát a felépítményt kívánta biztosítani, ehhez képest a felperes terhére megtévesztő szándékos magatartás nem állapítható meg. A felperes nem ismerte, és nem is kellett ismernie az alperes kockázatfelmérésre vonatkozó belső szabályait, amelyeket az ÁSZF sem tartalmazott, és ebből adódóan

ezek megsértését sem lehet a felperes terhére értékelni. Az érvénytelenségi kifogást tehát az elsőfokú bíróság megalapozatlannak találta.

[20] A közlési kötelezettség megsértésének szabályait a régi Ptk. 540. § (1), (3) bekezdése és az ÁSZF 10.1., 10.3. pontja tartalmazza. Az elsőfokú bíróság szerint helytállóan hivatkozott az alperes arra, hogy a biztosítás elvállalása szempontjából lényeges körülménynek tekintendő a felépítmény jellege. Jelentősége van a kockázatviselés szempontjából, hogy egy önálló lakóépületet vagy lakást kívánnak biztosítani, amelynek helyiségeit olyan raktárak, műhelyek veszik körül, amelyekben kereskedelmi, illetve ipari tevékenységet folytatnak. Az építmény valós funkcióját illetően és arról, hogy a kockázatviselés helyén vállalkozási célú tevékenységet folytat, a felperes nem a valóságnak megfelelő adatokat közölt biztosítási ajánlatában. A bizonyítási eljárás eredményeként aggálymentesen azt lehetett megállapítani, hogy a biztosítottként megjelölt asztalosműhelyben nem a felperes, hanem egy gazdasági társaság végzett vállalkozási típusú tevékenységet a biztosítási szerződés megkötése időpontjában és a tűzkár bekövetkeztekor is. Pontatlan és a valóságtól eltérő adatot közölt az építmény létesítésének időpontjára is. A felperes maga sem állította, hogy építési és használatbavételi engedéllyel rendelkezett volna. Az ÁSZF azonban ezzel kapcsolatos követelményt nem támaszt, nincs olyan rendelkezése, amely szerint a biztosítás csak használatbavételi engedéllyel rendelkező épületekre terjed ki.

[21] Az alperes mentesüli okként jelölte meg, hogy a felperes nem volt az ingatlan tulajdonosa, jöllehet az ajánlaton a „saját” megjelöléssel tulajdonosi mivoltára utalt. Az elsőfokú bíróság azt állapította meg, hogy a felperes a közlési kötelezettség körében az épület funkciójára, az építés idejére, a vállalkozási tevékenységére, továbbá a tulajdoni viszonyokra vonatkozóan tett a valóságtól eltérő közlést, ami a biztosító mentesüléséhez vezethet. A lényeges körülmények tisztázása a biztosító együttműködési kötelezettsége [rég Ptk. 205. § (4) bekezdés] körében értékelendő. Az alperes kockázatát az a körülmény nem tette terheesebbé, hogy a felperes az ingatlannak nem tulajdonosa. A megadott helyrajzi szám ismeretében az alperes a tulajdonos személyét csekély adminisztrációs tevékenységgel ellenőrizhette volna. Ennek elmaradása az alperes saját felróható magatartása körébe tartozik.

[22] A biztosítási esemény bekövetkeztekor a felépítmény használója két gazdasági társaság volt. Az egyik raktározást, a másik asztalosipari összeszerelő tevékenységet végzett. A felperes által létesített egyik lakást a tulajdonos és családtagjai használták, míg a másikat időszakosan a felperes. Ilyen használati viszonyok mellett keletkezett a tűz, ami a kazánhelyiség melletti színben levő elszívó berendezés környezetéből indult ki. A kazánház a műhely és a lakások fűtését biztosította, abban egy vegyes tüzelésre szolgáló kazán volt elhelyezve. A tűzvizsgálat a lehetséges okok közül kizárta a robbanást, a nyílt lángot, az

öngyulladás, a dohányzást, továbbá az emberi közreműködést. Nem tudta kizárni az elektromos energiát, az asztalos műhelyben elektromos faipari gépek működése és azok meghibásodása miatti technológiai hibát, ami az asztalos műhelyhez csatlakozó porelszívó üzemeléséhez kapcsolódhatott, továbbá a hűtő-hőtermelő berendezéseket. Az igazságügyi tűzvizsgálati szakértői vélemény lényegében alátámasztotta a tűzvizsgálati jelentés megállapításait azzal, hogy a tűzvizsgálat az elektromos energia mint keletkezési ok kapcsán nem vizsgálta a műhely áramtalanítását, és a robbanás mint gyújtóforrás esetében nem tisztázták a gázpalackok helyzetét.

[23] A szakértői vélemény szerint a tűz keletkezésében a lakó funkcióval rendelkező épületrészek mellett elhelyezkedő asztalosműhelynek nem volt szerepe, ugyanakkor az épület tűzvédelmi szempontból egy tűzszakaszként volt kialakítva, és az eltérő rendeltetésű egységek között tűzgátló épületszerkezeteket nem építettek be. Az adott esetben az intenzív égés időtartama a 45 percet meghaladta, a tűzvédelmi szabályoknak megfelelően kialakított épületszerkezetek sem tudták volna megakadályozni a tűz további terjedését a lakóegységre. Az asztalosműhelynek, az ott elhelyezett éghető anyagoknak nem a tűz keletkezésében, hanem annak továbbterjedésében volt szerepe. A tűz keletkezési oka nem köthető a műhelyben folytatott tevékenységhez.

[24] Az elsőfokú bíróság a szakértői véleményt elfogadta, annak megállapításait a felek sem vitatták. Ennek eredményeként arra a következtetésre jutott, hogy a felperes valóságtól eltérő adatközlése és a bekövetkezett káresemény között nincs okozati összefüggés: a tűz keletkezése nem hozható kapcsolatba sem azzal, hogy a lakást nem lakóépületben, hanem ipari létesítményben alakították ki, sem pedig azzal, hogy nem a felperes, hanem más személy folytatott vállalkozási típusú tevékenységet. Megállapította tehát, hogy a biztosítási szerződés nem ütközik a régi Ptk. 536. § (1) bekezdésébe. A felperesnek a biztosítási szerződés részét képező ingatlan megóvásához fűződő érdeke ugyan fennállt, azonban e vonatkozásban nem tekinthető biztosítottnak, ugyanakkor biztosított a biztosítási szerződésben megjelölt háztartási ingóságok és vállalkozáshoz használt eszközökre kiterjedően. Emiatt kizárólag ez utóbbi körben állapította meg az alperes helytállási kötelezettségét.

[25] A közbenső ítélet ellen mindkét fél fellebbezett.

[26] A másodfokú bíróság közbenső ítéletével az elsőfokú bíróság rész- és közbenső ítéletét közbenső ítéletnek tekintette, és azt részben, akként változtatta meg, hogy megállapította, az alperes helytállási kötelezettsége a 2015. március 25. napján a helyrajzi számú ingatlanon bekövetkezett káresemény következtében az kötvényszámú biztosítási szerződés alapján az ingatlannak a biztosítási kötvényben meghatározott részeire a felperessel szemben fennáll. Ezt meghaladóan az elsőfokú bíróság közbenső ítéletét

azzal a pontosítással hagyta helyben, hogy a háztartási ingóságok és a vállalkozási eszközök megtérítésére kiterjedő kötvényszámú biztosítási szerződés alapján az alperes helytállási kötelezettsége a felperessel szemben áll fenn. Kötelezte az alperest, hogy tizenöt napon belül fizessen meg a felperesnek 175.000 forint másodfokú perköltséget. Megállapította, hogy a felperes kérelmére 2.452.000 forint átutalással megfizetett fellebbezési eljárási illeték visszatérítésének van helye.

[27] A másodfokú bíróság álláspontja szerint az elsőfokú bíróság az irányadó tényállást helyesen állapította meg, és többnyire abból levont jogi következtetései is helytállóak; részítéleti rendelkezésében azonban tévesen utasította el a felperesnek az ingatlanban bekövetkezett kár és a helyreállítás költségének megtérítése iránti keresetét.

[28] A régi Ptk. 548. §-ában rögzített szabály érvényesülését mindig az adott esetre és az adott biztosítási feltételre figyelemmel lehet meghatározni. A felperes biztosítási érdekét megalapozza, hogy 2009. január 9-én édesanyjával és az ingatlan tulajdonosával ingatlan használatára, hasznosítására, bérbeadására, használatának átengedésére vonatkozó szerződést kötött, amelynek preambuluma kiindulópontul rögzíti, hogy a felperes és édesanyja az ingatlant a jövőben, a tehermentesítést követően meg kívánják vásárolni. Egybehangzó tanúvallomások bizonyítják, hogy a biztosítási szerződéssel érintett lakrész a felperes beruházásai folytán készült el. E körülmények alapján a másodfokú bíróság álláspontja szerint a felperesnek van keresetösségi joga.

[29] A felperes biztosítottai pozícióját illetően az ÁSZF 16.1. pontjából kellett kiindulni. Eszerint a biztosított a szerződő által a kötvényben pontos címmel (helyrajzi számmal) megjelölt ingatlan tulajdonosa, tulajdonostársa; bérlője, bérlőtársa; haszonélvezője, valamint az említett biztosítottaknak a kockázatviselés helyén állandó jelleggel vagyonközösségben, illetve közös háztartásban élő hozzátartozója lehet. A felperesnek az a hivatkozása, hogy ráépítéssel ingatlan-nyilvántartáson kívül tulajdonjogot szerzett, a biztosítóval kapcsolatos jogviszonyban nem értékelhető, minthogy a biztosítónak jog által védett érdeke fűződik ahhoz, hogy a tulajdonosi minőség tisztázott legyen. A 2009. január 9-én megkötött szerződésben részes felek szándéka a másodfokú bíróság véleménye szerint ténylegesen arra terjedt ki, hogy biztosított az érintett ingatlan vonatkozásában csak az a személy lehessen, akinek ahhoz kellően erős jogai fűződnek. Nem annak van jelentősége, hogy a felperes az ingatlan biztosított részeit illetően tudta-e bizonyítani, hogy arra bérlőként bérleti szerződést kötött vagy őt haszonélvezeti jog illeti meg, hanem annak, hogy a bérlő vagy a haszonélvező jogosultságaihoz képest a 2009. január 9-én megkötött, az ingatlan használatára, hasznosítására, bérbeadására, használatának átengedésére létrejött szerződés egészében milyen jogokat biztosít a számára. Az adott esetben a felperesnek saját beruházására is figyelemmel az ingatlan

megóvásához fűződő vagyoni érdeke biztosítotti pozícióját megalapozza. A 2009. január 9-i megállapodás rendelkezéseiből - bár azt sem bérleti, sem haszonélvezeti jogot alapító megállapodásnak nem nevezték - megállapítható, hogy az ingatlan használatára, hasznosítására a felperest és édesanyját legalább olyan széles terjedelmű jogok illették meg, mintha bérlők lettek volna. A felperes és édesanyja az ingatlanban lévő helyiségeket lényegében korlátozás nélkül voltak jogosultak használni, hasznosítani, birtokolni, míg a tulajdonosnak a használatra, hasznosításra vonatkozó jogosultsága arra a körre korlátozódott, amennyiben ők e jogaikkal nem élnek. A másodfokú bíróság szerint a felperes megalapozottan hivatkozott arra, hogy biztosítotti pozícióba került.

[30] A régi Ptk. 210. § (1) és (4) bekezdéseire alapított megtámadási kifogás tárgyában azt vizsgálta, hogy az elhallgatott körülmény ismeretében a biztosító a szerződést megkötötte volna-e vagy pedig lényegesen eltérő feltételekkel kötötte volna meg; a bizonyítási teher ebben a tekintetben az alperesre hárult [rég Pp. 164. § (1) bekezdés]. Olyan körülmények között, amikor közzéi kötelezettségét a szerződő fél úgy teljesíti, hogy a szerződés megkötése előtt az ajánlati lapon megválaszolja a biztosító által előre meghatározott kérdéseket, a régi Ptk. 205. § (3) bekezdéséből fakadóan különös gonddal kell vizsgálni, hogy a szerződés megkötésénél a biztosító is eleget tett-e az együttműködési kötelezettségének. Amikor a szerződő fél az alperes által rendszeresített nyomtatványon nyilatkozatát megteszi, nem várható el tőle, hogy az abban szereplő kérdésekhez nem illeszkedő információkat közöljön.

[31] Az elsőfokú bíróság részletesen meghatározta, mely adatokat érintően tett a felperes pontatlan, illetve a valóságnak nem megfelelő közzétét, és ezeket egyenként és összességében értékelve jutott arra a következtetésre, hogy a biztosító mentesülésére nem hivatkozhat. Ezt az értékelést a másodfokú bíróság osztotta. Azt azonban kiemelte, hogy a biztosítani kívánt lakáscélú helyiségek közel álltak a köznapi értelemben vett „családi ház” fogalmához, és nem róható a felperes terhére, hogy az alperes nem határozott meg fogalmi definíciót. Az alperesnél alkalmazott automatizált kockázatelbírálási folyamat mindemellett nem adhat felmentést az együttműködési kötelezettségre vonatkozó rendelkezések megtartása alól. Egyedi kockázatelbírálás indokolható lett volna a biztosítási összegre figyelemmel, és a kockázatviselés helyeként megjelölt cím is utalhatott volna a biztosított ingatlan specialitásaira. Emellett az alperes az ingatlant már korábban is ismerte, hiszen arra 2010. november 29-i kockázatviselési kezdettel már volt biztosítási ajánlat, ami nem új szerződés létrehozására, hanem a régi szerződés átdolgozására irányult.

A másodfokú bíróság tehát az elsőfokú bíróság rész- és közbenső ítéletét közbenső ítéletnek tekintve [a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 213. § (3)

bekezdése] a régi Pp. 253. § (2) bekezdése alapján részben megváltoztatta, és megállapította, hogy az alperes helytállási kötelezettsége a biztosítási szerződés alapján az ingatlannak a kötvényben meghatározott részeire is fennáll a felperessel szemben.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[32] Az alperes felülvizsgálati kérelmében elsődlegesen a jogerős közbenső ítélet megváltoztatását és a kereset elutasítását, másodlagosan az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte. Megsértett jogszabályi rendelkezésként az érvénytelenségi kifogás elutasítását illetően a régi Ptk. 205. § (2)-(3), 210. § (1), 236. § (3) bekezdését, a felperes biztosítottai pozíciója kérdésében a régi Ptk. 207. § (1) és 538. § (1) bekezdését jelölte meg.

[33] Előadta, hogy az eljáró bíróságok a biztosítási ajánlat megtételekor tett valótlan felperesi nyilatkozatokat nem tekintették olyan súlyúnak, ami megalapozná a tévedés címén az érvénytelenségi kifogást. A felperes a biztosítási ajánlat megtételekor döntő részében valótlan tájékoztatást adott a fedezetbe vonni kívánt vagyontárgyról: az épület építési évéről, a használati köréről, a főépület tulajdoni viszonyáról, annak alapterületéről és a vállalkozási célú alapterületről; arról, hogy nem egy, hanem két lakást is egy szerződéssel kíván biztosítani, hogy a kockázatviselés helyeként megjelölt lakáscélú ingatlanrész nem lakóépületben helyezkedik el. A valóságban a biztosítandó épület nem lakás, hanem egy gazdasági épület volt, amin belül lakáscélú ingatlanrészeket alakítottak ki. A felperes az ajánlattételkor kifejezetten nyilatkozott arról, hogy azt a valóságnak megfelelően teszi meg. Az alperes abban a tudatban fogadta el az ajánlatot, hogy a felperes egy alig hároméves, 350 m²-es családi házat kíván biztosítani, amihez egy 100 m²-es vállalkozási célú épületrész is tartozik; a biztosított az ingatlanban lakik, és ott vállalkozási tevékenységet folytat. A valóság ezzel szemben az volt, hogy egy 40 évvel korábban épített, eredetileg csirkenevelési célt szolgáló gazdasági épületet engedély nélkül, részleges átépítést követően lakásfunkcióval kiegészítettek, ahol a felperes nem lakott, és vállalkozási tevékenységet sem folytatott. A felperes szándékos, megtévesztő magatartása az alperest megfosztotta a kockázatelbírálás lehetőségétől. A bizonyítás eredményeként az volt rögzíthető, a biztosítani kívánt lakóhelyiségek inkább a „lakás” és nem „a családi ház” biztosítási ajánlattételkor választható fogalmához álltak közelebb. A fellebbezése részletesen tartalmazta, hogy a „lakás” biztosítandó épületjelleg - valóságnak megfelelő - megjelölése esetén miért nem jöhetett volna létre a biztosítási szerződés. A megadott biztosítási összeg nem indokolta az egyedi kockázatelbírálást. A bírósági állásponttal szemben ez azért nem vált szükségessé, mert a felperes által megadott - valótlan -

adatok összessége nem tette indokolttá sem a biztosítási összeg, sem más paraméter miatt a biztosítani kívánt ingatlan tekintetében az egyedi kockázatelbírálást.

[34] Az alperes több százezer biztosítási szerződésének kezelésére nincs olyan háttér, ami a kockázatviselés helye alapján vizsgálná, mikor, ki kötött ugyanarra az ingatlanra korábban biztosítási szerződést. Egy ilyen, a biztosítási visszaéléseket kiszűrő rendszer kiépítése alperesi álláspont szerint nem értékelhető az együttműködési kötelezettség megsértésének.

[35] Álláspontja szerint a felperes a biztosítási kockázat elvállalása körében tévedésbe ejtette, amikor együttműködési kötelezettségét megsértve a biztosítási ajánlat több, a kockázatvállalás lényeges körülményeit érintő pontjában valótlan adatot szolgáltatott. A valótlan adatszolgáltatás összessége olyan lényeges körülmény, ami alapjaiban meghatározta az alperes kockázatvállalását. A biztosítási szerződés emiatt érvénytelen.

[36] Az ÁSZF 16.1. pontja határozza meg a biztosított fogalmát, azaz azt a személyt, aki az ÁSZF 2.1 pontja alapján a biztosító szolgáltatására jogosult. A felperes nem volt a biztosított ingatlanrész tulajdonosa, tulajdonostársa, így eszerint nem lehetett biztosított. A felperes nem rendelkezett haszonélvezeti joggal. A másodfokú bíróság a 2009. január 9-én létrejött szerződést tartalmilag olyan megállapodásnak tekintette, ami megalapozta a biztosított minőséget. A megállapodás azonban nem bérleti szerződés, mert annak egyik legfőbb ismérve a bérleti díjfizetési kötelezettség. A bérleti jogviszony egyes elemeivel rokon tartalmi elemek nem teszik a felperest bérlővé, ugyanakkor az ÁSZF 16.1. pontja szerint biztosítottnak a bérlő (bérlőtárs) tekinthető és nem az a személy, aki a bérlőhöz részben hasonló jogosultságokat gyakorolhat. Egyetértett azzal, hogy a biztosítási szerződéssel a szerződő felek szándéka arra terjedt ki, hogy „biztosított az érintett ingatlan vonatkozásában csak az a személy lehessen, akinek ahhoz kellően erős jogai fűződnek”. De ez a személyi kör a biztosítási szerződésben határozható meg. Az ÁSZF 16.1. pontja leszűkíti ezt a személyi kört.

[37] A másodfokú bíróság úgy tekintette biztosítottnak a felperest, hogy az ÁSZF 16.1. pontjában írt jogi minőségek egyikének sem felelt meg, ennek ellenére az ott rögzített jogi fogalmakhoz közelítő, egyes részeiben azokhoz hasonlatos megállapodást biztosított minőséget megalapozónak tekintette.

[38] A másodfokú bíróság tévesen hivatkozott a biztosítási érdek biztosított pozíciót megalapozó jellegére, illetve e kettő összefüggésére. A vagyontárgy megóvásához fűződő érdek nem minden esetben azonos az ÁSZF-ben tételesen felsorolt biztosítottnak tekinthető jogi minőségekkel. A másodfokú bíróság figyelmen kívül hagyta azt a bizonyított tény, hogy a felperes a biztosítási szerződés tárgyát képező ingatlanrészt nem hasznosította. Tényleges hasznosítás csak azon területész tekintetében valósult meg, amit a felperes nem kívánt biztosítani. A hasznosítást sem a felperes,

hanem az édesanyja valósította meg. A felperes nem hasznosította az ingatlan többi részét sem, hiszen az épület lakótérre átalakított részében az ingatlan tulajdonosa élt a családjával, az ehhez a területhez szervesen kapcsolódó ingatlanrészben pedig az ingatlantulajdonos vállalkozása működtette az asztalosüzemét.

[39] A „biztosított” fogalom kiterjesztő értelmezésére sem a felek közötti szerződés, sem pedig jogszabály nem ad lehetőséget. A másodfokú bíróság döntése a „biztosított” személyének meghatározásakor a régi Ptk. 538. § (1) bekezdésébe ütközik, sérti a régi Ptk. 207. § (1) bekezdése szerinti értelmezési szabályt is. Az ÁSZF-ben nincs olyan rendelkezés, ami a szerződésben foglaltak kiterjesztő, a feltételben rögzítettektől eltérő értelmezésre adna lehetőséget. A felperes nem biztosított, és így az alperestől szolgáltatásra nem jogosult.

[40] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében - tartalma szerint - a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérte. A másodfokú bíróság ítéletét helytállónak, jogszerűnek tartotta. Álláspontja szerint mint a biztosítási szerződést megkötő személy, a szerződés biztosítottja lehetett. Azt a digitális nyomtatványt töltötte ki, amit az alperes alkalmazott, rendszeresített, annak tartalmára befolyást nem gyakorolhatott. Lakást alakított ki az épületben, és ezen nem változtat, ha az építésügyi szabályok szerint valamilyen a lakás kialakításra vonatkozó előírást megsértett. Bár erre nem volt adat. Az adott épületben a maga számára létesített lakást, és ezt kívánta biztosítani. Az a körülmény, hogy az alperes nem egyértelmű fogalmakat használ az általa készített nyomtatványon, nem írható a terhére. A rendelkezésre álló nyomtatvány lehetőségei között jóhiszeműen, a tényleges és valós adatok alapján tette meg a nyilatkozatát. Helyesen jutott a másodfokú bíróság arra a megállapításra, hogy az ingatlanra használati jogot biztosító szerződés a felperesnek a bérlőnél lényegesen komolyabb, több jogosítványt nyújtott. Biztosítási érdeke ezért fennállt. A felperes és a tulajdonos között 2009. január 9-én létrejött megállapodásból az következik, hogy a tulajdonos tulajdonosi jogosítványai üresedtek ki, és a felperes jogai léptek ennek helyébe. Ő volt jogosult az ingatlan használatára, hasznosítására, bérbeadására, valamint a használatának az átengedésére.

A Kúria döntése és jogi indokai

[41] A régi Pp. 270. § (2) bekezdése értelmében a jogerős ítélet felülvizsgálatát jogszabálysértésre hivatkozással lehet kérni. E törvényi rendelkezés előírja, hogy a felülvizsgálati kérelemben elő kell adni - a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölése mellett -, hogy a fél a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja. A felülvizsgálat rendkívüli perorvoslati jellegéből következik, hogy a Kúria kizárólag a felülvizsgálati kérelmet előterjesztő fél által megjelölt és tartalmában kifejtett

anyagi és/vagy eljárásjogi jogszabálysértéseket vizsgálhatja. A felülvizsgálati kérelem határozza meg a felülbírálat tartalmi és perjogi kereteit [régi Pp. 275. § (2) bekezdés, 1/2016. (II. 15.) PK vélemény 3., 4.]. A felperes megsértett jogszabályi rendelkezésként a régi Ptk. 205. § (2)-(3), 210. § (1), 236. § (3), 207. § (1) és 538. § (1) bekezdését jelölte meg.

[42] A biztosítási szerződés megkötésekor tanúsított - az alperes szerint megtévesztő - felperesi magatartással kapcsolatosan a Kúria a következőknek tulajdonít jelentőséget. Az elsőfokú bíróság az alperesi nyilatkozatokat értékelve részletesen megindokolta, hogy miért nem állapítható meg olyan szándékos magatartás a felperes részéről, ami az alperes tévedésének előidézésére alkalmas lenne. Az alperes fellebbezésében a biztosítási ajánlatban a kockázatelbírálás szempontjából jelentős kérdésekben tett valótlan adatközlésre hivatkozott, és a másodfokú bíróság a fellebbezést ebben a keretben bírálta el. A felülvizsgálati kérelem II.3. pontja is felsorolja, mely kérdésekben tekintette az alperes valótlannak a felperes adatközlését [33]. Ezekre hivatkozva azonban az első- és másodfokú eljárásban az alperes a közzéadási kötelezettség nem megfelelő teljesítése kapcsán azokat az egyes körülményeket emelte ki, amelyek a biztosítás elvállalása szempontjából lényegesnek minősülhetnek [régi Ptk. 540. § (1) bekezdés]. Ezzel szemben a felülvizsgálati kérelemben - korábbi hivatkozásai elutasítása folytán - már a valótlan adatszolgáltatások összességét tünteti fel olyan lényeges körülménynek, ami miatt tévedésben volt a biztosítandó kockázat jellege tekintetében. Így az egyébként lényegesnek nem minősíthető vagy a régi Ptk. 540. § (3) bekezdése szempontjából a kivétel alá eső egyes körülmények összegzésével kíván olyan lényeges kötelezettségszegést kimutatni, ami a megtévesztés törvényi tényállása alá vonható. Ez azonban az eredeti érvénytelenségi kifogás érvelésének a megváltoztatását jelenti, amivel a Kúria érdemben nem foglalkozhat, mivel ez nem volt a felülvizsgálandó jogerős ítélet tárgya. A jogerős ítélet felülvizsgálati kérelemben nem érintett megállapítása volt viszont az, hogy amikor a szerződő fél az alperes által rendszeresített nyomtatványon teszi meg a nyilatkozatát, nem várható el tőle, hogy a kérdésekhez nem illeszkedő információkat közöljön. A laikus szerződő a professzionális szervezet által kért adatok vonatkozásában a megadott lehetőségek közül kénytelen kiválasztani azt a választ, amit a saját esetére legmegfelelőbbnek gondol. Ezt tette a felperes. Az alperes a megtévesztettségét különösen a biztosítandó épület jellegére (lakás, családi ház) alapozta. Az ajánlaton a felperes a családi házat jelölte meg. Ha azonban a biztosítási ajánlat, az ahhoz kapcsolódó ÁSZF nem tartalmaz e körben fogalommeghatározást, akkor a laikus szerződő félen nem kérhető számon, hogy „rosszul” határozta meg a biztosítani kívánt épület jellegét.

[43] Azt a mulasztást, hogy egy közel 120.000.000 forint biztosítási összegű ajánlat esetén az egyedi kockázatelbírálást az

alperes elmulasztotta, nem lehet a javára értékelni. Ha módja volt az egyedi kockázatelbírálásra - és ezt a körülményt az alperes sem tagadta -, akkor a felperesi adatközlést ellenőrizhette volna, annak korrekcióját kérhette volna, vagy az ajánlatot elutasíthatta volna.

[44] A régi Ptk. 205. § (2) és (3) bekezdése nem a szerződés érvénytelenségéhez kapcsolódó rendelkezés, hanem a szerződés megkötéséhez. Az itt szabályozott együttműködési kötelezettség az előbbiekben kifejtettek szerint nem egyoldalú.

[45] A Kúria egyetértett a jogerős ítélet azon megállapításával, hogy a biztosítási szerződés megtévesztés okán nem érvénytelen, ezért a régi Ptk. 236. § (3) bekezdésének nincs relevanciája.

[46] A felperes biztosítottai minőségének jogerős ítéleti megállapítását az alperes a régi Ptk. 538. § (1) és 207. § (1) bekezdésére hivatkozva kifogásolta. Az előbbi rendelkezés a szerződés létrejöttével, annak tartalmi elemeivel foglalkozik. Azt, hogy ki köthet vagyonbiztosítási szerződést, a régi Ptk. 548. §-a tartalmazza. Eszerint ilyen szerződést az köthet, aki a vagyontárgy megóvásában érdekelt, vagy aki a szerződést az érdekelt személy javára köti meg. A biztosított tehát az a személy, akinek a vagyoni érdekét biztosították, vagyis akinek a biztosítási esemény bekövetkeztével vagyoni érdeksérelem következik be. Mivel pedig kár a biztosított vagyonában keletkezik, a biztosító a biztosítási összeget neki teljesíti. Azt, hogy a felperes a vagyontárgy megóvásában érdekelt lenne, maga az alperes sem cáfolta, csak azt állította, hogy az általa előírt szerződési feltételek szerinti fogalmi körbe a felperesnek az ingatlanhoz kapcsolódó jogai (érdekei) nem sorolhatók be. Ennek megítélésénél a 2009. január 9. napján létrejött ingatlan használatára, hasznosítására, bérbeadására, használatának átengedésére vonatkozó szerződést kellett értelmezni. Ez az atipikus szerződés tartalma szerint egyértelműen a felperes javára olyan jogokat engedett, amelyek folytán az ingatlan megóvásában érdekeltté vált. A felperes (és a szerződésben részes édesanyja) jogosultak voltak az ingatlant - részben vagy egészben - használni, hasznosítani, birtokolni, és a tulajdonos által engedett jog folytán használatba, bérletbe, albérletbe, haszonbérbe adni. A szerződésben a felperesnek biztosított jogok megfeleltek a bérlő vagy a haszonélvező jogosultságainak, tehát a másodfokú bíróság nem tévedett, amikor a felperes biztosítottai minőségét - saját beruházására is figyelemmel - az ingatlan vonatkozásában is megállapította.

[47] A tüzeset folytán a felperes ingatlanon fennállt vagyoni jellegű jogosultságai megszűntek, ezzel biztosított vagyoni érdeke sérült. Az általa kötött biztosítási szerződés alapján, az alperes helytállási kötelezettségének beálltára tekintettel fennáll a felperes joga a szerződéses szolgáltatás teljesítésének a követelésére.

Záró rész

[48] A jogerős közbenső ítélet a felülvizsgálati kérelemben előadott okból nem volt jogszabálysértő, ezért a Kúria - tárgyaláson kívül meghozott határozatával - hatályában fenntartotta [régi Pp. 275. § (3) bekezdés].

[49] A perköltségről szóló rendelkezés a régi Pp. 270. § (1) bekezdése folytán alkalmazandó 78. § (1) bekezdésén, a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (5), (6), bekezdésén alapult.

[50] A közbenső ítélet ellen a régi Pp. 271. § (1) bekezdés e) pontja alapján nincs helye felülvizsgálatnak.

Budapest, 2020. január 27.

Dr. Szabó Klára s.k. a tanács elnöke, Dr. Madarász Anna s.k. előadó bíró, Dr. Magosi Szilvia s.k. bíró